

CINQUANTA ANYS D'HISTÒRIA MODERNA A OSONA

JORDI VILAMALA SALVANS

En aquest article s'analitzen els estudis històrics d'època moderna a Osona realitzats en els darrers cinquanta anys, incidint en el que són autors osonencs, publicacions de la comarca o edicions de temes de la comarca publicades per editorials foranes.

This article analyses the historical studies produced in Osona over the last 50 years, as well as the work of authors from Osona, publications produced within the comarca, and editions that deal with Osona but have been published elsewhere.

Teòricament l'edat moderna comença amb els grans descobriments geogràfics del segle XV i la seva consegüent expansió comercial, i acaba amb la pujada al poder de la burgesia i la revolució industrial del segle XVIII (la data límit és el 1789, inici de la Revolució Francesa). A la pràctica aquesta no deixa de ser una divisió artificial aplicable al món occidental i que cal adaptar a cada país en funció de les vicissituds històriques que s'hi han produït.

A l'hora d'escriure el present article, encàrrec acceptat amb agraïment i entusiasme, s'han plantejat tot un seguit de dubtes que ha calgut resoldre per poder fer un mínim repàs als darrers cinquanta anys d'estudis històrics d'època moderna a Osona. Lògicament el primer a dirimir ha estat la cronologia, i s'ha convingut que per a Catalunya l'època moderna comença amb la Guerra Civil Catalana (1462-1472), si es vol afinar més amb l'arribada de Ferran el Catòlic al tron de la corona catalanoaragonesa (1479), i acaba amb la Guerra del Francès (1808-1814). Els motius per a l'establiment d'aquesta cronologia són els canvis històrics remarcables que es van produir amb aquestes conjuntures, tot i que és evident que el dia que Ferran el Catòlic va heretar el tron no es va iniciar l'època moderna i que amb la Guerra del Francès no es va acabar, però calia establir unes coordenades i aquestes ens semblen prou definidores.

Un cop fixada la cronologia ha calgut també establir el criteri del que calia analitzar. El dubte era si estudiar autors osonencs o publicacions que parlessin d'Osona per a l'època que analitzem. Tant en un cas com en l'altre la dificultat residia en l'aleatorietat de l'estudi, per la qual cosa s'ha optat per una miscel·lània, amb la certesa que l'anàlisi és una aproximació però de cap manera un repàs exhaustiu de tot el que s'ha publicat i estudiat en els darrers cinquanta anys. També ha calgut decidir si entre les publicacions només es tenien en compte les de la comarca o també es feia referència a les foranes, i en aquest cas s'ha optat per incidir més en les locals sense descuidar les de fora, almenys fins allà on coneixem.

Ha estat necessari diferenciar entre dues èpoques a l'hora de parlar dels estudis i publicacions del període, bàsicament perquè la conjuntura historiogràfica, política i social dels darrers cinquanta anys ha estat variada. D'aquesta manera, es distingeixen dues grans etapes en els estudis d'història moderna a Osona: una primera que va de 1952 a 1981, i una segona, de 1982 als nostres dies. En aquest cas, com ha passat a l'hora d'establir la cronologia per a l'època moderna, delimitar els períodes no ha estat senzill, perquè, de fet, la distinció és entre dictadura i democràcia, però no és fins al voltant de 1981-1982 que apareixen tot un seguit de publicacions, editorials i professionals amb una formació universitària sòlida que permeten l'edició i la difusió d'estudis i autors sobre el període històric que tractem. Finalment, s'ha dedicat una especial atenció al Patronat d'Estudis Osonencs i a la revista *Ausa*, no en va en celebrem el seu cinquantè aniversari.

No obstant tot, aquesta visió dels darrers cinquanta anys d'història moderna a Osona no deixa de ser una aproximació personal al tema i no pretén ser un estudi exhaustiu de tot el que s'ha fet. Per això l'anàlisi es fa amb un breu repàs bibliogràfic i no s'incideix en altres aspectes que han estat prou importants com conferències, congressos o xerrades, per no parlar de les tesis doctorals, de les publicacions d'organismes oficials, com la col·lecció de textos jurídics catalans de la Generalitat de Catalunya, o dels centres d'estudis que han potenciat i fet aportacions molt valuoses per al coneixement de la història d'Osona en general i de l'època moderna en particular.

1. Primera etapa (1952-1981)

La conjuntura social i política que impera al país el 1952, quan es funda el Patronat d'Estudis Osonencs i apareix el primer número de la revista *Ausa*, no és la més apropiada ni per a aquest tipus d'institucions ni per a estudis històrics, i menys per a aquells que pretenen fer anàlisis científiques serioses fugint dels continguts patrioticonacionals del règim franquista. No obstant això, l'aparició d'*Ausa*, recuperant la tradició editorial vigatana, i el suport i la vàlua dels fundadors del Patronat afavoreix la publicació d'estudis i l'interès per a diferents disciplines científiques, entre elles, la història i, més concretament, la història moderna.

1.1. Monografies

En aquesta primera etapa hi ha poques entitats i editorials que publiquin llibres i monografies històriques. Per una banda, el Patronat d'Estudis Osonencs i, a partir de 1963, la Fundació Colomer Munmany; i, per l'altra, editorials i fundacions foranes que tracten temàtica osonenca.

1.1.1. Patronat d'Estudis Osonencs

Entre 1952 i 1981 el Patronat va publicar cinc estudis que feien referència al període, alguns directament i d'altres de manera més general. Cal destacar, no obstant això, que tots cinc han estat treballs molt útils per conèixer la comarca, com ho demostra el fet que estan exhaurits.

El primer llibre editat data de 1957 i és la biografia del baró de Savassona escrita per Josep M. Bassols.¹ Es tracta d'una biografia clàssica que parteix dels antecedents familiars i es remunta fins al segle XIX. Cal destacar, com a característica que s'anirà repetint al llarg dels llibres publicats pel Patronat, que cita fonts originals, si bé l'autor no especifica d'on han sortit els documents utilitzats, fet que no passarà en els treballs posteriors.

El segon estudi que ens ateny també es va publicar el 1957, és una de les joies editorials d'aquest període i ha estat obra de referència per historiadors de la comarca i de fora, especialment per aquells estudiosos del règim municipal.² Es tracta del llibre de Joan Duran i Noguer, *El régimen municipal de Vich anterior al Decreto de Nueva Planta (889-1716)*. És una obra exhaurida des de fa anys que caldria recuperar.

El tercer llibre és l'obra pòstuma de Ramon Genís i Bayés, *El ram de la pell a Vich* (1959), que volem destacar per ser el primer llibre editat pel Patronat en llengua catalana en ple règim franquista. Però no només per això, sinó també per l'esforç de l'autor, en una obra de caràcter monogràfic, per publicar els documents originals en un apèndix documental i per citar-ne la procedència. Aquesta acció, a banda de difondre els arxius vigatans d'on, com és lògic, surt el gruix més important de la informació, fa un pas cap al rigor científic que recolza les teories exposades amb l'aportació de documentació i que fixarà un precedent que s'anirà seguint en els estudis que publicarà el Patronat.

El quart llibre editat en aquest període és un altre clàssic de la historiografia osonenca. Es tracta del treball del doctor Eduard Junyent i Subirà, *Jurisdiccions i privilegis de la ciutat de Vich* (1969), també publicat en català. De fet, el doctor Junyent no es va centrar només en els privilegis d'època moderna, sinó que va fer un repàs i un regest de tots els concedits a la ciutat de Vic des de l'any 889 fins al

1. BASSOLS, Josep M. *Don José Francisco Ferrer de Llupià Brossa y Vila-Sabassona, Barón de Sabassona (1764-1826)*. Vic: Patronato de Estudios Ausonenses, 1957. 79 p. (Monografies; 1).

2. A tall d'exemple, el llibre de Duran és citat en un dels millors estudis publicats sobre el règim municipal català, TORRAS, Josep M. *Els municipis catalans de l'Antic Règim (1453-1808)*. Barcelona: Curial, 1983. 357 p. (Documents de Cultura; 18).

1960, en total 832. A més, els textos van precedits de l'estudi de les institucions vigatanes i comarcals. Un llibre de capçalera que està exhaurit i que, pel que fa a l'estudi de les institucions, es va tornar a publicar a l'obra del mateix autor *La ciutat de Vic i la seva història*, de la qual parlarem més endavant.

El darrer llibre publicat en aquest període data de 1981 i va ser escrit per Joaquim Albareda i Salvadó, *La industrialització a la Plana de Vic: 1770-1875*. El llibre és el número 2 de la sèrie «Osona a la Butxaca» iniciada el mateix 1981. De fet, aquest treball, tot i que per dates cau dins de la primera etapa en què hem dividit el Patronat, cal englobar-lo ja en l'etapa més moderna; és el llibre que obre una manera diferent de fer estudis històrics, en aquest cas d'època moderna, amb una teoria historiogràfica i un aparell crític distint del que s'havia aplicat fins al moment.

1.1.2. Fundació Colomer Munmany

La Fundació Colomer Munmany ha encarregat i publicat estudis relacionats amb el ram de la pell a reconeguts historiadors catalans, de l'Estat espanyol i de l'estranger. La primera publicació va ser el text de la *Real Cédula de Carlos III, de 1781, a favor de les fàbricas de curtidos* (1963). A partir d'aquí es van editar monografies i estudis sobre la pell, tant en el vessant històric com en l'artístic, i no centrats exclusivament en la comarca, sinó de caràcter més general. A tall d'exemple, els dos llibres de José M. Sans Ferrán, *La industria española de curtidos en el siglo XVIII* (1964), i *Una tenería municipal en la Barcelona del siglo XVIII* (1965), destaquen per ser dos estudis centrats exclusivament en l'època moderna. També cal citar els treballs de Josep M. Passola, especialment el segon volum de *Artesanía de la piel. Encuadernaciones en Vich, siglos XVI-XX* (1969), i el de Josep M. Madurell i Marimon, *El antiguo arte del guadamecí y sus artífices* (1973).

És important esmentar, en la tasca portada a terme per la Fundació, la voluntat d'encarregar els estudis a autors de reconeguda vàlua i, també, l'interès per fer-ne una difusió que transcendeixi l'espai osonenc, com ho prova el fet que alguns dels treballs s'hagin editat en llengua castellana i anglesa.

1.1.3. Editorials i fundacions foranes

És realment difícil ser mínimament exhaustiu pel que fa a publicacions d'editorials i fundacions de fora de la comarca. Malgrat això cal esmentar algunes publicacions que per la seva transcendència han esdevingut llibres de capçalera per a la historiografia osonenca. Un primer estudi, si bé és de caràcter general, és el llibre del doctor Eduard Junyent i Subirà *La ciutat de Vic i la seva història* (1976).³ És la monografia històrica de la ciutat per excel·lència. Per a l'època moderna és font i punt de partida i de consulta obligada dels estudis relacionats amb la capital d'Osona i de la comarca en general. Segurament es pot considerar

---

3. JUNYENT, Eduard. *La ciutat de Vic i la seva història*. Barcelona: Curial, 1976. 551 p. (Documents de Cultura; 13).

el llegat del doctor Junyent a Vic després de molts anys d'aportacions científiques i culturals a la ciutat.

Un editor compromès amb la història ha estat Rafael Dalmau. Valguin, a tall d'exemple, el llibre d'Artemí Folch, *Les universitats de Catalunya al tombant del segle XVII*, on es parla de la Universitat Literària de Vic,⁴ o els volums dedicats als castells catalans, que si bé se centren en època medieval, donen notícies imprescindibles pel que fa a estudis de genealogies i llinatges per a l'època moderna –per al tema osonenc bàsicament el volum IV.⁵

D'altres aportacions interessants i importants són les publicacions de la Fundació Vives-Casajuana, amb estudis de microhistòria i macrohistòria que han esdevingut pilar i font de referència per als historiadors. Entre les obres de la fundació destacaríem des dels censos de població publicats per Josep Iglésies i Fort, a les edicions del *Dietari de Jeroni Pujades*,⁶ a cura de Josep M. Casas i Homs.

Finalment, cal tenir en compte les edicions de monografies de caràcter privat, fruit del mecenatge o d'iniciatives que, moltes vegades, partien del propi autor. Són llibres com els d'Antoni Pladevall i Font,⁷ editats sota el mecenatge dels comtes de la vall de Merlès, i publicacions similars, que moltes vegades són difícils de localitzar.

1.2. Publicacions periòdiques

En aquest apartat parlarem, bàsicament, dels estudis apareguts a la revista *Ausa*, mentre que només farem un esment de la resta de publicacions. Pel que fa a l'*Ausa*, hem distingit dues menes d'articles: els que per la cronologia parlen estrictament de l'època moderna i els que estudien temàtiques de cronologia global però que fan incisos en l'època moderna.

1.2.1. *Ausa*

En aquest primer període, que engloba els volums de l'I (1952-1954) al IX (1980-1981) de la revista, es van publicar vuitanta-sis articles que parlen de l'època moderna, la gran majoria escrits més amb un esperit de difusió de fonts o documentació considerada important que concebuts com a estudis històrics englobats en una època precisa i sota una conjuntura determinada.

Dels vuitanta-sis articles, quaranta-un parlen específicament de l'època moderna amb els següents temes d'estudi: biografies, història de Catalunya, d'Osona i de Vic. Dins de cada tema general s'han estudiat, bàsicament, aspectes relatius a l'economia, les institucions (civils i eclesiàstiques) i la societat.

4. FOLCH, Artemí. *Les universitats de Catalunya al tombant del segle XVII*. Barcelona: Rafael Dalmau editor, 1972. 61 p. (Episodis de la Història; 161).

5. DDAA. *Els castells catalans*. 2a ed. Barcelona: Rafael Dalmau editor, 1993. 7 v. 1.152 p.

6. CASAS, Josep M. *Dietari de Jeroni Pujades*. Barcelona: Fundació Vives-Casajuana, 1975-1976. 4 v.

7. PLADEVALL, Antoni. *Persecució de bruixes a les comarques de Vic a principis del segle XVII*. Barcelona: Impr. Subirana, 1974. 78 p.

Els quaranta-cinc articles restants parlen de temes d'història general però fan un incís important en el període modern. La temàtica desenvolupada gira a l'entorn de la història de Catalunya, de l'art, de l'Església, d'Osona i de Vic. Dins de cada tema general s'han estudiat, bàsicament, aspectes relatius a l'economia, la sanitat, l'Església o l'urbanisme. Entre ells cal destacar les monografies de les diferents parròquies del bisbat escrites per Jaume Pladelasala i Antoni Pladevall i Font, que han servit de base per a moltes de les monografies locals que s'han escrit a *posteriori*.

Pel que fa als autors, els vuitanta-sis articles són signats per vint-i-nou persones diferents, fet que indica un alt grau de repetició entre els estudiosos que hi publiquen i, també, una manca de personal especialitzat. Per altra banda, s'ha d'admirar i aplaudir la gran capacitat de treball d'aquestes persones. Sectoritzats per especialitats, deu autors van escriure els quaranta-cinc articles de temàtica general, i vint-i-dos, els quaranta-un específics de l'època moderna. Com s'aprecia per la suma d'uns i altres, alguns autors van publicar articles en les dues categories.

Personalitzant una mica, en aquest període sobresurten els dinou articles del doctor Junyent –deu d'època moderna–, els cinc de Josep M. Madurell i Marimon –tots d'època moderna–, els cinc de Jaume Pladelasala –de temàtica general–, o els vint-i-tres d'Antoni Pladevall i Font. De fet, només tres treballs d'aquest darrer autor són específicament d'època moderna, però dos han estat fonamentals per a l'estudi de la demografia osonenca del període: «Un cens general de Catalunya fins ara desconegut», i «El bisbat de Vic entre els anys 1685 i 1688».⁸ Finalment, cal destacar els sis articles de Frederic Sena, especialment els que tracten sobre el bandolerisme o la bruixeria.

1.2.2. Publicacions no especialitzades i revistes especialitzades foranes

Si en l'apartat de monografies i editorials l'exhaustivitat és una tasca complicada, per no dir impossible, en l'apartat de publicacions periòdiques aquesta tasca és del tot inassolible. Per aquest motiu només esmentarem algunes publicacions. La gran majoria no són revistes especialitzades, sinó òrgans de difusió de municipis, com per exemple la revista *Roda de Ter* o la revista *Taradell*, que entre els seus números han publicat interessants treballs històrics. També cal tenir en compte els programes de festa major editats pels diferents municipis de la comarca com Vic, Gurb, Tona o Torelló.

Pel que fa a les revistes especialitzades, cal esperar força anys des de la publicació d'*Ausa*. El 1970 surt la revista *Recerques. Història, Economia, Cultura*; el 1976, *L'Avenç*, i el 1981 *Pedralbes, Revista d'Història Moderna*, editada pel departament del mateix nom de la Universitat de Barcelona. En totes elles hi apareixen, de forma puntual, articles de tema osonenc. Pel que fa a *Recerques*, el

---

8. PLADEVALL, Antoni. «Un cens general de Catalunya fins ara desconegut». *Ausa* [Vic], vol. VII (1972-1974), p. 129-141, i «El bisbat de Vic entre els anys 1685 i 1688». *Ausa* [Vic], vol. VIII (1975-1979), p. 186-193.

1979 va publicar un article de Carles Sudrià que és un dels treballs que més llum van obrir pel que fa a la història agrària i econòmica del segle XVIII.⁹

2. Segona etapa (1982-2002)

La segona etapa en què hem dividit els estudis d'història moderna dels darrers cinquanta anys es caracteritza per la recuperació de la normalitat al país amb una democràcia consolidada, l'ingrés a la professió de nous historiadors formats a la universitat amb una base científica sòlida, l'aparició de noves editorials, com Eumo, la consolidació de revistes que faran possible una major difusió dels treballs i estudis científics, i la restauració de la Universitat de Vic, que tot i no comptar amb cap facultat d'història ha esdevingut un revitalitzador important del món cultural vigatà i osonenc. Pel que fa a les publicacions, cada cop es tendirà més a col·leccions especialitzades, mentre que les revistes sovint tractaran temes monogràfics seguint, en molts casos, les línies d'estudi de les universitats catalanes. En aquesta època apareixen o reapareixen centres d'estudis socials, com el Centre d'Estudis Socials d'Osona, el Centre d'Estudis Centellençs, el Centre d'Estudis de Torelló o el del Lluçanès, per citar-ne alguns. Finalment, ajuntaments de la comarca com els de Torelló, Manlleu, Sant Julià de Vilatorrada o Roda de Ter, doten premis d'investigació històrica sobre el seu municipi, i la Universitat de Vic atorga el Premi Joan Aliberch a estudis que facin referència a les ciències socials, guardó reservat a tota persona que estigui o hagi estat vinculada al centre vigatà. Tots aquests factors dinamitzaran els estudis de les ciències socials en general, i els d'història moderna en particular.

2.1. Monografies

Els nous aires socials i científics d'aquesta etapa afavoreixen l'aparició d'estudis i monografies que tracten el tema osonenc, entre ells els específics de l'època moderna.

2.1.1. Patronat d'Estudis Osonencs

Potser per l'aparició de noves editorials i òrgans de difusió, en aquesta segona etapa el Patronat no ha publicat tants llibres dedicats a l'època moderna. De fet, comptem amb tres monografies específiques del període i amb un diccionari dels docents del Seminari de Vic entre 1749 i 1968, que va precedir d'un estudi monogràfic de la institució.¹⁰

Dins de la sèrie «Monografies», Antoni Vila va publicar el *Cerimonial de consellers de la ciutat de Vic. Manuscrit inèdit del segle XV* (1989). Es tracta de

9. SUDRIÀ, Carles. «L'ingrés agrícola a la plana de Vic al segle XVIII. Les rendes d'origen agrari». *Recerques. Història, Economia, Cultura* [Barcelona], núm. 9 (1979), p. 78-101.

10. ROVIRÓ, I.; RIAL, R. *Diccionari de filòsofs, teòlegs i mestres del Seminari de Vic (1749-1968)*. Vic: Patronat d'Estudis Osonencs, 2000. 337 p. (Osona a la Butxaca; 22-23).

l'edició en facsímil del cerimonial vigatà, acompanyat de l'estudi i la traducció. Un document interessant pel que fa al coneixement del protocol vigatà.

L'any 1991 es va reeditar, a la sèrie «Osona a la Butxaca», un estudi de Josep Gudiol i Cunill, *La universitat literària de Vic*, treball molt interessant per conèixer com era i com es va formar la universitat vigatana clausurada el segle XVIII per Felip V.

Finalment, l'any 2000 el Patronat va editar el llibre de Jordi Vilamala Salvans, *Sant Julià de Vilatorrada. Vida quotidiana i activitat econòmica (1550-1720)*, una monografia centrada en l'estudi de la societat i l'economia d'aquesta població osonenca.

2.1.2. Fundació Colomer Munmany

La Fundació Colomer Munmany ha seguit en la mateixa línia que el període anterior fins a l'any 1992. És a dir, publicar treballs d'autors reconeguts que versin a l'entorn de la història i l'art de la pell. No obstant això, dels dos estudis d'època moderna que ha publicat, un està enfocat en una visió general de Catalunya mentre que l'altre tracta un tema estrictament osonenc. D'aquesta manera, Josep M. Torres i Ribé va publicar *Curtidores y tenerías en Cataluña. Organización de un oficio pre-industrial (siglos XIV-XIX)* (1991), i l'any següent va aparèixer el llibre de Joaquim Albareda i Salvadó, *La industria del curtido en Vic en el marco de la sociedad contemporánea osonense* (1992).

2.1.3. Eumo Editorial

Eumo Editorial s'ha convertit en un referent pel que fa als estudis d'història, ja siguin de temàtica osonenca, catalana, universal, o a l'edició de sèries de documents.

Pel que fa a la temàtica exclusivament osonenca inclosa dins de la col·lecció «L'Entorn», iniciada el 1984, cal distingir les obres de caràcter general i les d'època moderna. De les generals en sobresurten una gran quantitat de monografies històriques dels pobles de la comarca (Balenyà, Sant Julià de Vilatorrada, Sant Hipòlit de Voltregà, Taradell, Roda de Ter, Borgonyà, Santa Eugènia de Berga o Folgueroles, per citar-ne alguns), encapçalades per la *Història d'Osona* publicada el 1984.¹¹ Aquest llibre és un referent obligat per tot historiador que vulgui fer estudis sobre la comarca, encara que des de la seva publicació han aparegut nous treballs que permetrien actualitzar alguns dels aspectes estudiats.

Per a l'època moderna cal mencionar l'estudi de Maties Ramisa *La guerra del Francès al corregiment de Vic. 1808-1814* (1993), que cronològicament abasta el final del període, segons hem especificat al començament, i el llibre de Xavier Torres i Sans *La Vall de Torelló als segles XVI i XVII: una història de paraires i bandolers* (1995).

---

11. ALBAREDA, J. et al. *Història d'Osona*. Vic: Eumo, 1984. 495 p. (L'Entorn; 5).

La tasca d'Eumo, però, no s'ha centrat només en els estudis locals, sinó que ha anat més enllà publicant obres útils i necessàries per conèixer la història de Catalunya i l'època moderna a un nivell més general. Aquesta tasca l'ha portada a terme amb la col·lecció «Referències» i amb la publicació d'obres d'investigació i la recuperació o edició per primer cop de clàssics de la historiografia catalana des de l'arqueologia fins a l'època contemporània. La col·lecció compta amb un director de luxe que l'ha dirigida amb gran encert: Joaquim Albareda. Pel que fa a l'època moderna, el primer treball publicat, Víctor Ferro, *El Dret Públic Català. Les institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta* (1987), és un llibre d'obligada lectura per entendre les institucions catalanes del període. D'altres treballs inexcusables per conèixer la història de Catalunya són Miquel Parets, *Dietari d'un any de pesta*, edició a cura de James S. Amelang i Xavier Torres (1989); Xavier Torres i Sans, *Els bandolers. Segles XVI-XVII* (1991); Agustí Segarra Blasco, *Aiguardent i mercat a la Catalunya del segle XVIII* (1994); Montserrat Carbonell i Esteller, *Sobreviure a Barcelona. Dones, pobresa i assistència al segle XVIII* (1997); Josep M. Torras Ribé, *Poders i relacions clientelars a la Catalunya dels Àustria. Pere Franquesa, 1547-1614* (1998); Joaquim M. Puigvert, *Església, territori i sociabilitat. Segles XVII-XIX* (2000), o Jordi Nadal-Emili Giralt, *Immigració i redreç demogràfic. Els francesos a la Catalunya dels segles XVI i XVII* (2000), per citar-ne només alguns. Pel que fa al llibre de Nadal i Giralt, és un clàssic i obra de referència per als estudis de demografia. Va ser escrit el 1957 en castellà i publicat el 1960 en francès, i mai no s'havia editat ni en llengua catalana ni castellana. És, doncs, una aportació molt important, especialment si tenim en compte que l'edició francesa de 1960 es trobava exhaurida i en poques biblioteques.¹²

Una altra col·lecció que volem ressaltar de l'editorial vigatana és la «Jaume Caresmar», en col·laboració amb l'Institut Universitari d'Història Jaume Vicens Vives, on es publiquen documents de diferents èpoques prou importants per a la realització d'estudis històrics. Per no allargar-nos en citarem només alguns, com *Las bullangas de Barcelona ó Sacudimientos de un pueblo oprimido por el Despotismo Ilustrado* (1994), edició a cura de Joaquín del Castillo y Matone; *Escritos políticos del segle XVII* (1995), 2 toms, un editat a cura de Xavier Torres i l'altre a cura d'Eva Serra; *Escritos políticos del segle XVIII* (1996), 2 toms, un editat a cura de Joaquim Albareda i l'altre a cura de Josep M. Torras i Ribé; *Política, religió i vida quotidiana en temps de guerra (1705-1714). El dietari del Convent de Santa Caterina i les Memòries d'Honorat de Pallejà* (2001), edició a cura de Joaquim Albareda; i, finalment, *Precauciones contra alborotos, motines y rebeliones en la Plaza de Barcelona*, edició a cura de Lluís Roura i Aulinas.

Per acabar, la darrera col·lecció que volem citar és la «Biblioteca Universitària», una col·laboració entre Eumo i la Universitat de Girona. A tall d'exemple només volem esmentar el volum *Bisbes, Il·lustració i jansenisme a la Catalunya del segle XVIII* (2000).¹³

12. A Osona únicament era a la Biblioteca Episcopal de Vic. També es troba a les biblioteques de les universitats catalanes (UAB, UB, URV, UdG i UdL).

13. BADA, J. et al. *Bisbes, Il·lustració i jansenisme a la Catalunya del segle XVIII*. Vic: Eumo, 2000. 182 p. (Biblioteca Universitària, Història; 6).

2.1.4. Ajuntaments i entitats osonenques

A banda de les publicacions que hem ressenyat, alguns municipis osonencs, o bé en col·laboració amb les editorials i centres ja esmentats, o bé a títol propi, han editat estudis que fan referència al seu municipi. A tall d'exemple podem citar *La Vall de Torelló en els segles XVIII i XIX* (1989),¹⁴ editat per l'Ajuntament de Torelló, o el llibre *Sant Boi de Lluçanès. Un poble de l'altiplà* (1997),¹⁵ monografia de caràcter general que fa un repàs a l'època moderna, editada per l'ajuntament del municipi. També la monografia *Gurb, un poble arrelat a la terra* (2002) dedica un apartat a l'època moderna.¹⁶

Per altra banda, el Centre d'Estudis del Lluçanès va iniciar una col·lecció pròpia sobre temes d'història. De moment, per a l'època moderna ha publicat *Teixir i tragar. De la manufactura tradicional a la perifertització industrial. El Lluçanès segles XVIII-XIX* (1997).¹⁷

2.1.5. Editorials i fundacions foranes

En aquest apartat farem un breu repàs a les publicacions de tema osonenc d'època moderna editades a partir de 1982 per editorials de fora de la comarca. Per no allargar-nos, presentem alguns dels llibres que s'han publicat i que abasten temàtiques tan diferents com història de l'Església, de l'art, del coneixement, social, etc.; també recollim, de manera testimonial, aquelles publicacions, com les de la Fundació Noguera o les de Curial, que han editat textos originals donant eines de primera mà als investigadors. De tota manera, no és un repàs exhaustiu a les publicacions que han aparegut al mercat, sinó només una mostra del que s'hi pot trobar.

Curial edicions ha publicat de manera constant estudis històrics i edicions de documents originals, molts d'època moderna. Per a la comarca d'Osona són importants el llibre *Guerra i vida pagesa a la Catalunya del segle XVII* (1986), edició a cura d'Antoni Pladevall i Font i Antoni Simon i Tarrés, publicat per Curial a la col·lecció «Biblioteca Torres i Amat»; i també l'estudi històric de Jaume Dantí i Riu, *Aixecaments populars als Països Catalans. 1687-1693* (1990). El primer és l'edició del dietari de Joan Guàrdia, pagès de l'Esquirol, i d'altres testimonis d'Osona, i recull notícies molt importants de la Guerra dels Segadors, de les invasions franceses a la dècada de 1650, o de la plaga de la llagosta de 1687. L'estudi de Dantí, en canvi, analitza la situació a la Catalunya de finals del segle XVII per entendre el perquè de l'alçament dels barretines, el nucli més important dels quals era a Centelles.

14. ALBAREDA, J. *La Vall de Torelló en els segles XVII i XIX*. Torelló: Ajuntament de Torelló; Vic: Eumo, 1989. 148 p.

15. MONTAÑA, D.; PLANES, J. A. *Sant Boi de Lluçanès, un poble de l'altiplà*. Sant Boi de Lluçanès: Ajuntament de Sant Boi de Lluçanès; Valls: Edicions Cossetània, 1997. 201 p.

16. PONCE, S. (coord.) et al. *Gurb. Un poble arrelat a la terra*. Gurb: Ajuntament de Gurb; Gurb: Edicions l'Àlber, 2002. 487 p.

17. PLANES, J. A. *Teixir i tragar. De la manufactura tradicional a la perifertització industrial. El Lluçanès segles XVIII-XIX*. Centre d'Estudis del Lluçanès; Taradell: Imp. Taradell, 1997. 184 p. (L'Estampanya; 1).

Una altra editorial que ha publicat textos molt importants per al coneixement del període que analitzem és Publicacions de l'Abadia de Montserrat. De manera similar a Curial ha editat documents originals i estudis històrics. Per al tema osonenc en concret cal citar l'edició a la col·lecció «Biblioteca Serra d'Or» del llibre *Baró de Maldà. Exili de Barcelona i viatge a Vic. 1808* (1991), que va anar a cura de Vicenç Pascual i Rodríguez i Carme Rubio i Larramona. Dins de la col·lecció «Biblioteca Abat Oliba» cal ressaltar el llibre de Maties Ramisa i Verdagner *Els catalans i el domini napoleònic. Catalunya vista pels oficials de l'exèrcit de Napoleó* (1995). El primer és l'edició del volum del dietari del baró de Maldà, conegut com a *Calaix de sastre*, que fa referència al pas del baró per Osona. El segon és un estudi històric de la visió que tenien de Catalunya els oficials de les tropes franceses i és un bon complement al treball del mateix autor publicat per Eumo que hem citat anteriorment.

Un llibre que és ja tot un clàssic i imprescindible per conèixer el tema del bandolerisme a nivell català, però que fa moltes i importants referències al bandolerisme osonenc i vigatà, és el de Xavier Torres, *Nyerros i Cadells: bàndols i bandolerisme a la Catalunya moderna. 1590-1640* (1993). El text va ser editat per la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i l'editorial Quaderns Crema en la col·lecció «Assaig».

Per a la Guerra de Successió comptem amb els estudis de Joaquim Albareda i Salvadó, que és una de les màximes autoritats en la matèria. A tall d'exemple, el treball que va guanyar el IV Premi Internacional Jaume Vicens Vives de Ciències Socials, *Els catalans i Felip V, de la conspiració a la revolta. 1700-1705* (1993), editat per Vicens Vives i que és un llibre imprescindible per conèixer el període; també és molt interessant l'anàlisi crítica dels diferents tractaments històrics que ha tingut la Guerra de Successió que el mateix autor fa a *La Guerra de Successió i l'onze de setembre* (2000), publicat a editorial Empúries.

Per a la història de l'Església la Facultat de Teologia de Catalunya i l'editorial Herder, dins de la col·lecció «Col·lectània Sant Pacià», han fet publicacions d'inexcusable consulta per a aquest període històric. Per al tema osonenc, una obra de capçalera és la publicació de la tesi doctoral de Valentí Girbau i Tàpias, *Església i societat a la Catalunya central. El bisbat de Vic a l'època del bisbe Veyan. 1784-1815* (1996). Aquesta obra és un perfecte retrat de la situació a finals de l'època moderna i del paper que hi va tenir l'Església, amb el bisbe de Vic al capdavant.

Rafael Dalmau editor, que ja hem citat en parlar de la primera etapa, continua amb la seva tasca de difusió històrica. Valgui només a tall d'exemple la biografia de *Francesc Macià i Ambert, «Bac de Roda», heroi de la Guerra de Successió* (1996), estudi d'Antoni Pladevall i Font publicat dins de la col·lecció «Episodis de la Història».

A banda d'aquestes editorials hi ha hagut publicacions en llengua castellana d'editors del prestigi d'Alianza Editorial que en la col·lecció «Historia y Geografía» han publicat estudis d'època moderna que parlen d'aquest període a Osona. Volem citar només el treball d'Albert García Espuche, *Un siglo decisivo. Barcelona y Cataluña. 1550-1640* (1998). L'estudi ha significat una important aportació a l'anàlisi econòmica i social de la Catalunya moderna i al paper de les

comarques catalanes en l'evolució d'aquest període. Per fer la investigació l'autor va analitzar multitud de protocols notariais, molts d'ells conservats a l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic.

Pel que fa als llibres que analitzen el període des de l'òptica de la cultura i de l'art, el d'Antoni Pladevall i Arumí, *La Il·lustració a Vic. Les aportacions de Francesc de Veyan i Mola i Llucià Gallissà i Costa* (2000), publicat per edicions Galerada i fruit de la tesi doctoral de l'autor, és un dels treballs més sòlids que s'ha fet sobre aquest tema i fa aportacions sense les quals no es poden entendre molts dels esdeveniments culturals del segle XIX. També en l'apartat artístic cal citar el treball de Joan Vilamala i Terricabres, *L'obra dels Pujol, escultors de la Catalunya central, segles XVIII-XIX* (2001), editat per edicions Farell, on es fa un repàs biogràfic a aquesta família d'escultors originaris de Folgueroles.

Finalment, la Fundació Noguera, en la col·lecció «Acta notariorum Cataloniae», edita la transcripció de manuals notariais, eines molt útils per als investigadors perquè els permeten accedir als documents de manera ordenada i fàcil, en tant que les publicacions van acompanyades d'índexs analítics complets. Per a Osona cal citar *El manual de 1641 de Joan Francesc Torrellebreta, notari de Vic* (2001), edició a cura de Rafel Ginebra, Anna de Rocafiguera i Jordi Vilamala. Es tracta d'una eina molt interessant per analitzar el primer període de la Guerra dels Segadors i veure fins a quin punt el conflicte bèl·lic va alterar, en els primers anys, la vida de la comarca.

Per acabar, si volem conèixer la història moderna d'Osona és necessari disposar d'inventaris d'arxius que ens permetin accedir a la documentació original. El 1980 la Universitat de Barcelona va editar un *Inventari dels fons documentals de l'Edat Moderna a la comarca d'Osona*. Si bé com a eina per accedir als documents d'arxiu ha quedat obsoleta i no és operativa, cal fer una crida a l'edició d'aquest tipus de material per donar a conèixer la riquesa del nostre patrimoni documental i permetre, d'aquesta manera, que apareguin nous estudis d'aquest període a casa nostra.

2.2. Publicacions periòdiques

Les publicacions periòdiques del període 1982-2002, de manera similar a les monografies, han tendit a especialitzar-se, no tant perquè hagin aparegut revistes específiques per al període modern, sinó perquè els treballs que s'hi publiquen han tendit cap a estudis analítics d'un període o d'un tema molt concret, més que a articles de caràcter general o aportacions de tipus documental.

2.2.1. Ausa

En el cas de la revista *Ausa* la teoria que apuntem en la introducció es veu perfectament. Si en el primer període es van publicar vuitanta-sis articles –quaranta-cinc d'història general i quaranta-un d'història moderna–, en el segon, que engloba els volums del X (1982) al XIX (2000-2002) de la revista, s'han publicat cinc articles d'història general i quaranta-quatre d'època moderna. Si bé,

doncs, el conjunt de treballs que parlen o bé específicament o bé en general de l'època moderna ha estat menor, el conjunt d'estudis especialitzats en l'edat moderna ha estat superior i, més important encara, es tracta d'investigacions analítiques que estudien un període o un tema concret i no d'articles dedicats a difondre notícies sense analitzar-les.

Tot i que no podem parlar de tots els treballs publicats, sí que farem un breu incís per a les diferents temàtiques que han tocat els autors en aquest segon període i que giren a l'entorn de la història de Catalunya, de l'art, de l'Església, de la societat, d'Osona i de Vic. Dins de cada tema s'han desenvolupat qüestions relatives a l'economia, les institucions, o l'urbanisme, per citar-ne alguns. Pel que fa a la història de Catalunya i de Vic són interessants dos articles de Joaquim Albareda i Salvadó, «La revolta dels "vigatans" (Vic 1704-1705)» i «La Catalunya il·lustrada del segle XVIII».¹⁸ El primer, si bé tracta la revolta des del punt de vista de la ciutat de Vic, és interessant per veure la influència dels osonencs en la Guerra de Successió. El segon és una molt bona aportació al coneixement de la il·lustració catalana. Pel que fa a la història de l'art són especialment interessants, entre altres, els articles de Carles Dorico i Alujas, especialment pel que fa a les famílies vigatanes d'escultors com els Costa o els Real.¹⁹ També són reveladors els articles de Joan Vilamala i Terricabres sobre la nissaga dels Pujol, escultors originaris de Folgueroles.²⁰ Finalment, per a la història de l'Església i de l'ensenyament, cal destacar l'article de Joan Bada i Elías, «L'ensenyament superior a Catalunya en el segle XVII»,²¹ mentre que l'economia ha estat tractada per autors com Assumpta Muset i Pons en l'article «Negociants osonencs en el mercat interior espanyol a la segona meitat del segle XVIII».²²

Fins aquí aquesta petita mostra, tot i que ens podríem estendre més perquè els articles publicats per totes les temàtiques i autors són realment interessants i fan aportacions molt valuoses per conèixer la història d'Osona i, de retruc, contribueixen a la història de Catalunya des de la microhistòria.

2.2.2. Monografies del Montseny

Monografies del Montseny es va publicar per primera vegada el juliol de 1986. Té una periodicitat anual i l'edita el grup Amics del Montseny sota la direcció

18. ALBAREDA, Joaquim. «La revolta dels «vigatans» (Vic 1704-1705)». *Ausa* [Vic], vol. XIII (1988-1989), p. 31-42, i «La Catalunya il·lustrada del segle XVIII». *Ausa* [Vic], vol. XVIII (1998-1999), p. 519-528.

19. DORICO, Carles. «1663-1692. Els anys de joventut de l'escultor vigatà Pau Costa». *Ausa* [Vic], vol. XVII (1996-1997), p. 11-38; «L'església parroquial de Sant Hipòlit de Voltregà a mitjan segle XVIII». *Ausa* [Vic], vol. XVII (1996-1997), p. 401-406; «Una traça de Pere Costa per al retaule major de l'església de la Pietat de Vic». *Ausa* [Vic], vol. XVIII (1998-1999), p. 341-364.

20. VILAMALA, Joan. «Josep Pujol i Juhí (Folgueroles, 1734 - Sant Llorenç de Morunys, 1809). L'últim gran escultor del barroc català». *Ausa* [Vic], vol. XVIII (1998-1999), p. 321-340; «Els Pujol, escultors, una nissaga folguerolenca (1721-1785)». *Ausa* [Vic], vol. XIX (2000-2002), p. 195-216.

21. BADA, Joan. «L'ensenyament superior a Catalunya en el segle XVII». *Ausa* [Vic], vol. XVIII (1998-1999), p. 499-518.

22. MUSET, Assumpta. «Negociants osonencs en el mercat interior espanyol a la segona meitat del segle XVIII». *Ausa* [Vic], vol. XVI (1994-1995), p. 223-240.

d'Antoni Pladevall i Font. En aquesta publicació hi han aparegut treballs realment magnífics que tracten temes específics de totes les èpoques, i també de la que és objecte del nostre estudi. A tall d'exemple, en el primer número es va reeditar un treball sobre bruixeria d'Antoni Pladevall i Font, en tant que l'edició del llibre estava exhaurida.²³

Per no allargar-nos, tot i que en cada número hi han aparegut articles interessants d'època moderna, alguns de relatius a Osona, citarem el treball de Rafel Ginebra i Molins, «Tradicció i història: l'assassinat d'Antoni Molins (1628) i el duel entre Serrallonga i Fèlix Torrelles»,²⁴ on des de l'intent de localitzar el topònim de la «creu roja» fa un repàs a l'assassinat d'Antoni Molins, al bandolerisme català, a la figura d'en Serrallonga, i a la interpretació històrica i a la que ha fet la tradició d'aquest fet luctuós, aportant informació documental inèdita i cançons i rondalles populars.

2.2.3. *Estudis d'Història Agrària*

La revista *Estudis d'Història Agrària* va aparèixer per primer cop el 1978 publicada per Curial edicions, però des del número 11 (1997) l'edita Eumo Editorial. La gènesi dels seus articles gira a l'entorn de la història agrària, com indica el seu títol, i conté estudis de totes les èpoques històriques. La revista es fa en col·laboració entre diverses universitats catalanes coordinades per la de Girona i entre els seus articles hi podem trobar estudis que parlen de la comarca.

2.2.4. Publicacions locals no especialitzades

A banda de les revistes especialitzades que es publiquen a Osona, hi ha les revistes que editen alguns ajuntaments de la comarca i entitats culturals o locals. Ja hem parlat, per a la primera etapa, de les publicacions *Roda de Ter* o *Taradell*. Aquí voldríem citar algunes revistes com *Relleu*, de Sant Julià de Vilatorrada; *El Temperi*, de Lluçà; o *L'Espiga*, de Calldetenes. Algunes estan actualment en actiu, mentre que altres ja no s'editen. De tota manera, totes han fet aportacions al coneixement de la història moderna, amb més o menys rigor científic, i en totes hi podem trobar articles prou interessants sobre aquesta etapa, sovint de joves historiadors que comencen i que aprofiten l'oportunitat que els ofereixen aquestes publicacions per difondre les seves investigacions.

Dins de les revistes no especialitzades cal fer esment, un cop més, dels programes de festa major dels municipis. Sovint s'hi editen textos especialitzats en història, ja sigui perquè el pregó de la festa l'ha fet un especialista en la matèria, ja sigui per difondre part del seu passat. Es poden trobar articles molt interessants

---

23. Cf. nota núm. 7; per a l'edició de *Monografies del Montseny* cf., PLADEVALL, Antoni. «Persecució de bruixes a les comarques de Vic a principis del segle XVII». *Monografies del Montseny* [Viladrau], vol. 1 (1986), p. 95-165.

24. GINEBRA, Rafel. «Tradicció i història: l'assassinat d'Antoni Molins (1629) i el duel entre Serrallonga i Fèlix Torrelles». *Monografies del Montseny* [Viladrau], vol. 13 (1998), p. 103-134.

als programes de la festa major d'estiu de Centelles,²⁵ per exemple, però també a Vic, Gurb, Folgueroles i a la gran majoria de municipis osonencs.

2.2.5. Publicacions periòdiques foranes

Finalment, per acabar aquest repàs a les investigacions que s'han publicat, esmentarem algunes publicacions foranes. A banda de les ja citades de *Recerques*, *L'Avenç* i *Pedralbes*, cal esmentar *Miscel·lània Litúrgica Catalana*, editada per la Societat Catalana d'Estudis Litúrgics, filial de l'Institut d'Estudis Catalans. La revista es va publicar per primer cop el 1978, i publica estudis i textos originals relacionats amb la litúrgia, entre els quals n'hi ha de la comarca que ens ajuden a comprendre el funcionament parroquial i la vida quotidiana, a banda de ser eines de primera mà per als investigadors.²⁶

3. Conclusions

Com s'ha pogut seguir al llarg del text, en els darrers cinquanta anys el volum de publicacions sobre l'època moderna a Osona és molt significatiu, especialment si tenim en compte que no es tracta d'un repàs exhaustiu de tots els estudis que s'han fet sobre aquest període a Osona, i també sense oblidar que hi ha excel·lents estudis publicats abans de 1952 que no hem mencionat perquè no era aquest l'objectiu del present article.

Entre les dades que s'han anat apuntant durant l'estudi hem pogut distingir entre dues èpoques pel que fa a les publicacions de treballs sobre la matèria. Una primera que hem acotat entre 1952 i 1981, on els estudis especialitzats es barregen amb els treballs d'història més general, tant pel que fa a les monografies com a les publicacions periòdiques. Aquest fet és fruit tant de la conjuntura sociopolítica de l'època com, sense desmerèixer el treball dels que van fer estudis en aquella etapa, de la falta d'historiadors formats en la ciència de les aules universitàries i, també, de la manca d'instruments generals que permetessin l'estudi i l'aprofundiment en qüestions més concretes. De fet, en aquest primer període es disposava de poques eines que dibuixessin les línies històriques generals i aquesta tasca van haver-la d'enfrontar els historiadors del moment, per aquest motiu les temàtiques eren més genèriques i es publicaven més articles de difusió que d'anàlisi, sempre parlant en línies generals.

Durant el segon període la conjuntura canvia. El 1982 la democràcia ja està plenament consolidada, la Universitat ha format un bon grapat de professionals i

---

25. A tall d'exemple, cf. GRAU, J. «La demografia de Centelles durant els s. XVI i XVII (1626-1718)». *Festa Major d'estiu* [Centelles] (1989), p. 59-78.

26. A tall d'exemple VILAMALA, Jordi. «Les consuetes de Sant Julià de Vilatorrada (Osona): la continuïtat en la gestió de l'administració eclesiàstica». *Miscel·lània Litúrgica Catalana* [Barcelona], vol. IX (1999), p. 309-385; i «La consuetada de Santa Maria de Folgueroles (Osona): El salvament de la memòria administrativa després de la guerra dels segadors». *Miscel·lània Litúrgica Catalana* [Barcelona], vol. X (2001), p. 443-476.

endega noves línies d'investigació especialitzades, i les eines generals, amb mancances, ja estan escrites o s'escriuran en els primers anys del període. Tot això permet que els estudis cada cop siguin més especialitzats i es defugin els articles de difusió de dades i els genèrics, i es vagi a aprofundir en temes més concrets. Per altra banda, editorials i fundacions, dins d'aquesta línia d'especialització, separen el que són estudis analítics de les edicions de documents originals.

Per tant, a finals de 2002 es pot dir que la tendència dels estudis d'història, i de l'època moderna en particular, és a l'especialització. De tota manera, aquest fet no treu que quedin encara llacunes per omplir, en tant que coneixem períodes amb gran detall i profusió de dades, mentre que per d'altres hi passem, de vegades, de puntetes. Per exemple, els primers segles de la història moderna queden en un buit entre els medievalistes i els modernistes, de manera que el final del segle XV i bona part del següent presenta moltes incògnites que encara cal resoldre. Pel que fa al segle XVII, coneixem molt bé temes com el bandolerisme, la Guerra dels Segadors, la Revolta dels Barretines o la bruixeria, però aspectes de la vida quotidiana i els períodes que queden entremig de la cronologia d'aquests fets encara no estan resolts. El segle XVIII potser és dels més coneguts. La Guerra de Successió ha estat perfectament estudiada i el salt econòmic que va significar el període també ha estat abordat per diferents estudiosos. El mateix passa amb el període napoleònic.

Si ens centrem en els temes, també tenim grans buits. Per exemple, manca un estudi sobre l'evolució de la demografia osonenca, investigació que es pot fer a través dels llibres sacramentals de les parròquies de la comarca, que tot i haver patit destrosses importants durant la Guerra Civil (1936-1939) encara conserven prou dades com per fer un estudi sòlid del tema. Un altre estudi que cal abordar és el paper de l'Església durant l'època moderna. Sempre s'ha dit que era un dels poders fàctics del període, però ens calen treballs que ens corroborin aquestes impressions, especialment per als segles XVI i XVII, ja que per al XVIII comptem amb estudis prou valuosos. També hi ha llacunes en aspectes com la vida quotidiana, l'agricultura o la cultura, mentre que la història de l'art ha estat tractada per diversos autors.

Quan comptem amb investigacions sòlides sobre aquests temes i d'altres que manquen, podrem fer el pas al revés: partint dels estudis especialitzats podrem confegir una història moderna d'Osona que, alimentant-se dels treballs i l'experiència i professionalitat dels estudiosos amb què compta la comarca, ens donarà una visió general i científica de què va passar a Osona durant l'època moderna.